

<Tục ngữ tiếng Nhật > Sannin yoreba Monjyu no chie
(Ba anh thợ da bằng một Gia Cát Lượng)

Câu tục ngữ này có nghĩa là “Nếu 3 người họp lại, bàn bạc với nhau thì sẽ đề ra được những sáng kiến hay”. Trong đạo Phật, “Monjyu” là tên của vị bồ tát của trí thức, tức là Văn thù bồ tát. 1 người, 2 người có khi chưa tìm ra được ý hay, nhưng nếu có 3 người thì có khi lại nảy ra ý tưởng rất hay (giống như trời khiến vậy).

Nhưng tại sao lại không phải là 1, hoặc 2 người, mà lại là 3 người? Đúng là đôi khi nếu chỉ có một mình, nghĩ mãi cũng không nảy ra ý gì hay cả, nhưng nếu ta đem ra bàn với một người khác, thì biết đâu lại chẳng giải quyết được vấn đề ngay lập tức. Nhưng nếu có thêm người thứ 3 nữa, với lập trường khách quan, thì có lẽ sẽ tìm được một ý tưởng hay hơn rất nhiều. Hơn nữa, khi cần phải quyết định về một vấn đề nào đó, thì 3 người là con số tối thiểu để có thể thực hiện được quyết định đa số thắng thiểu số.

Vậy nếu trên 3 người thì sẽ ra sao? Có một phương pháp hiện được nhiều công ty đang áp dụng, trong tiếng Anh gọi là “brainstorming”, tức là tập chung vài người lại để cùng phát biểu những ý kiến của mình về một chủ đề nào đó, từ đó tìm ra một ý tưởng mới. Biện pháp này có tác dụng là bản thân mình có khi không nghĩ ra, nhưng khi nghe ý kiến của người khác ta có thể nảy ra sáng kiến của riêng mình. Hoặc bản thân cảm thấy rằng ý kiến của mình chưa hay, nhưng khi đưa ra thảo luận thì lại được nhiều người quan tâm và như vậy mình tự tin hơn. Việc trao đổi ý kiến tập thể có tác dụng tốt như vậy. Thế nhưng, nếu có quá nhiều người thì lại dễ rơi vào tình trạng khó thống nhất được ý kiến. Để nói về tình trạng này, trong tiếng Nhật có câu “ Sentou ookushite fune yama ni noboru”, tạm dịch là “lắm thuyền trưởng, thuyền leo lên tận núi. Ý muốn nói là nếu có quá nhiều người chỉ đạo, thì sẽ khiến cho mọi việc lung tung cả lên. Câu này tương ứng với câu “Lắm thầy nhiều ma” trong tiếng Việt.

<日本のことわざ> 三人寄れば文殊の知恵

「3人で集まって相談すれば、すばらしい知恵が出る」という意味です。文殊とは仏教で知恵を司るとされている「文殊菩薩 (もんじゅぼさつ)」のこと。1人や2人で考えても浮かばなかった良い知恵が、3人で相談すると(神様のなされるように) あっという間に出てくるということでしょう。

ところで何故1人や2人ではなく「3人」で相談するのでしょうか。確かに1人で考えていてもあまりいい知恵が浮かばず、困って誰かに相談してみると意外にも途端に解決するようなことがよくありますが、このことわざでは2人でなく、あえてもう1人加えて3人で相談すると、第三者の客観的な視点が加わって2人の時よりもっと良い知恵が浮かぶということを表しています。また3人は物事を決める時に多数決が採れる最少人数であるということも関係しているかもしれません。

では3人以上ではどうでしょうか。数人で集まり、あるテーマをめぐる既成概念にとらわれず自由に意見を出し合うことによって新しいアイデアを出すという手法は「ブレインストーミング」(brainstorming) などと呼ばれ、そのような集団による発想法を取り入れている職場も多くあります。自分には思いつかなかったような他人のアイデアを聞くことによって自分自身もまた新しいアイデアが浮かび、一方自分では不出来だと感じるアイデアも他人に披露してみると意外に感心され、自分の自信に繋がる——集団での意見交換にはこういった効果があります。

しかしあまりにも人数が多くなると、今度は意見を統一することができず見当違いの結果に陥ってしまいがち。そんな状態を表すような「船頭多くして船山に上る(せんどうおおくしてふね やまにのぼる)」ということわざもあります。「船頭」はこの場合「船長」の意味で、指図する人間が多いと船も山に登る、つまりとんでもない方向に向かってしまうことを意味しています。